

Universitätsbibliothek Paderborn

Instructio practica ...

De Munere Concionandi, Exhortandi, Catechizandi - Continens non tantùm praecepta ad artem concionandi discendam accomodata, sed etiam Ideas & Conceptus practicos pro Concionibus in Festis B. V. & SS. Dedicationis, Patrocinij, Novi Anni, Paschatis, Parasceves; item in Primitiis Sacerdotum,

...

Lohner, Tobias

Dilingæ, 1679

Membrum III. De Bibliotheca à Concionatore paranda.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48347](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48347)

hys per meditationem liber hic innotuit, utiliter eo utuntur; Exemplum sequuntur S. Antonii, qui alterius Bibliothecæ erat nescius, audivitque attentè S. Paulum dicentem quòd visibilia DEI per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Præcipuè tamen hic liber conducit pro similitudinibus à majore ad minus deducendis, qualibus antiqui Patres frequentissimè sunt usi, neque etiam Sacra Scriptura dedignata est, hinc dicit; *Vade piger ad fornicam: sicut gallina congregat pullos: quemadmodum desiderat cervus: quasi struthio agri: videte lilia agri.*

Septimum locum meritò concedere possumus antiquis quibusdam Philosophis v. g. Aristoteli, Platoni, Senecæ, Epicuræ & similibus, quorum doctrinæ non leve argumentum suggerunt ad Christianos convincendos, si nempe hi tam copiosè fidei lumine illustrati aut nesciant, aut facere renuant, quod illi solo naturæ ductu intellexerunt, & tam fortiter interdum sunt executi, unde selectiores horum Philosophorum sententiæ non inutiliter quandoque citantur, dummodo Catholicæ doctrinæ concordent, & ad finem supra dictum ordinentur.

Octavum locum denique & ultimum habent Poëtarum fabulæ aut aliorum, quos non aliter usurpandos à Concionatore monet S. Salesius, atque ipsis antidotis utimur, ut scilicet quis facile capiat, quod horum non velimus professionem facere. Versus Poëtarum sunt valdè utiles, unde etiam veteres aliqui Patres ijs sunt usi, imò & ipse sanctus Paulus Aratum & alios citavit.

MEMBRUM III.

De Bibliotheca à Concionatore paranda.

Ex ijs, quæ modò dicta sunt, facilè nunc apparet, Bibliothecam Concionatori necessariam esse, Auctores & doctrinas, ex quibus argumenta desumenda diximus, continentem; quia verò multum refert, tam ad sumptus inutiles cavendos, quàm ad curiositatem, quæ in evolutione multorum librorum reperitur, & non modicè animum distrahit; evitandam, ut solida & utilis Bibliotheca comparetur, ideo paucas ad hunc finem regulas Concionatori suggeram.

Prima

Prima itaque regula hæc esto: *Pauci, sed utiles libri comparandi*: ratio est, quia multitudine librorum incenditur curiositas vagandi per illos; unde quia intellectus pluribus intentus minus se ad certas & utiliores materias applicat nullum solidum fructum ex tali lectione haurit. Deinde multi libri eandem rem aliis duntaxat verbis, & modo proponunt, unde præstat doctrinas communiore in paucis libris comprehensas habere.

Secunda regula est. *In omni materia, cujus scientia à Sacerdote requiri potest, unus saltem Auctor est comparandus*, & is maximè, qui optimè talem materiam tractare creditur; ratio est, quia, cum memoria nostra satis labilis sit, hoc subsidium meritò necessarium creditur, ut, in quo nos deficere advertimus, in eo à tali Auctore sublevenur.

Tertia regula: *Illi maximè emendi Auctores, qui utiliora sunt*, id est, qui plures tales materias, quæ in quotidianum usum veniunt, pertractant, & plura genera locorum, ex quibus argumenta desumenda sunt, continent; sic enim & pretii, & laboris insigne lucrum acquiritur, dum in uno libro obtinetur, quod in multis laboriosè esset quærendum.

Quarta regula: *Nullus liber incognitus facile emendus*, id est, nisi Concionator prius indicem materialium, & aliquot capita, ex quibus modum proponendi cognoscere queat, perlegerit; ratio est, quia, licet sæpè Auctor aliquis à variis viris doctis commendetur, id tamen interdum tantum fit propter ingeniosos conceptus, ac sublimes sensus & interpretationes, quæ omnia parum profunt Concionatori Tyroni & plebeio (qualem hic potissimum instituendum sumpsi) ad conciones plebi populòque parum litterato habendas.

Quinta regula: *Ceteris paribus illi libri præferendi sunt, qui bonos indices habent*; quia tales indices, cum sint breve quoddam compendium libri, mirè juvant Concionatorem ad opus suum finem & fructum, quem ex tali libro maximè quærit, reportandum.

His regulis bene observatis distinguat Concionator inter Bibliothecam necessariam & non necessariam, sed utilem tamen, studeatque prius illam comparare, quam posteriorem emat; necessariam autem Bibliothecam voco, quæ con-

stat

stat iis libris, sine quibus difficulter munere Concionatoris, aut Pastoris fungi poterit, quales sequentes esse judico.

Scripturarii.

Scriptura Sacra latino & vulgari sermone conscripta, ut textus, qui intellectu satis difficiles sunt, convenienter etiam vulgari idiomate interpretari queat Concionator.

Concordantia Bibliorum ad locos Sacrae Scripturae quaerendos imprimis necessaria.

Aliquis Interpres Sacrae Scripturae, qui saltem succincte explicet difficiliora loca Sacrae Scripturae, qualis v. g. est Tirinus, Menochius &c.

Flores Bibliorum & Doctorum, qui sunt parvi duo libelli, sed utiles valde, ut qui contineant locos communes & sententias Sacrae Scripturae & sanctorum Patrum circa omnes fere materias, nisi malit Polyantham Langii emere, quae & has & plures alias res continet.

Concionatorii.

Mathiae Fabri Conciones, quas praeter aliis suaserim ob materiarum & conceptuum insignem copiam & varietatem, ita, ut si perire hunc Auctorem usurpare noverit, Concionatori vel solus sufficere queat materiam pro concionibus per multos annos habendis.

Laurentii Foreri Vita Christi in quatuor tomos distincta, ubi magnam copiam doctrinarum moralium & conceptuum pro concionibus reperiet, & praeterea omnes etiam fere praecipuas hujus temporis controversias succincte & solide tractatas.

Pædagogus Christianus liber apprimè utilis, ut qui materias ad vitam Christiano modo instituendam contineat, & accomodata valde ad conciones parandas ratione pertractet.

Historici.

Vitæ Sanctorum à Zacharia Lisseloio, aut qui magis fere placet, ab Heriberto Rosweido conscriptæ.

Speculum Exemplorum, vel Catechismus historicus Antonii Bauraltii, qui uterque liber continet historias ad virtutes & vitia pertinentes.

Asceta.

Asceta.

Opera Hieremiæ Dræxlii, quæ, si omnia habere potest, duobus tomis in folio collecta, optimum haberet subsidium ob copiosos indices non materiæ duntaxat utilissimarum, sed conceptuum etiam in Evangelia dominicalia & festiva digestarum; quia tamen hi tomæ sat magno pretio venduntur, ideo aliquot saltem ex his libellis comparare studeat v. g. Phaetontem, Rosas marianas, Gymnasium patientiæ, Heliotropion, Trismegistum, Prodrumum æternitatis, Rogum damnatorum, Nicetam, Cælum, Rhetoricam cælestem, Amussum.

Summa vitiorum & virtutum Guilielmi Peraldi, aut Beati Alberti Magni Paradysus, vel Jacobus Alvarez de virtutum adeptione & vitiorum extinctione; hi enim libelli ad naturam virtutum & vitiorum serviunt, quæ, ut vidimus, sunt potissima materia ad concionem rectè intelligendam.

Seelen-Hülff Martini de Roa, libellus de auxilio purgantibus animabus ferendo, & valdè solidè hanc materiam pertractans, vel alius similis.

Casista & Controversista.

Pauli Laymanni Theologia moralis, quem meritò quivis Sacerdos habere deberet, ut qui solidè & succinctè atque accommodatè ad nostra tempora hanc materiam pertractat.

Hermannii Busenbaum Theologiæ moralis medulla, qui libellus, quia nervosè & compendiosè omnes materias practicæ Theologiæ complectitur, & varias inde resolutiones deducit, meritò etiam valde commendari deberet cuivis Sacerdoti & Concionatori.

Manuale Martini Becani, vel colloquia Catholica Patriæ Christophori Pflaumer germanicè edita, vel Clypeus fidei germanico idiomate conscriptus, qui omnes tres libri valde utiles sunt ad controversias in compendio recolendas.

Varii.

Catechismus Romanus vel Trevirensis.

Concilium Tridentinum.

Rituale & Constitutiones Diocæsanæ.

Geor-

Georgii Vogleri Catechismus & Trost. Brunn.

Dictionarium, Promptuarium & Smetius, vel Amalthaeum profodicū pro usu latinæ linguæ perficiendo, & vocabulis latinis rectè pronuntiandis.

Bibliotheca librorum utilium.

Et si ex libris supra assignatis magnum possit habere subsidium Concionator, negari tamen non potest, superesse adhuc multos alios, à quibus magnopere posset juvari in munere suo rectè obeundo, quorum proinde aliquos obiter indicare proderit, ut eos suo tempore, si sumptus suppetant, comparare queat.

Ex Scripturariis adhuc emere posset Cornelium à Lapide, qui in plerosque S. Scripturæ libros commendatus est. Quòd si omnes tomos emere non possit, saltem commentarium ejusdem in Evangelia & Epistolas emat, ut qui materias frequentius occurrentes continent. Tolletum in Lucam, & Sebastianum Baradium in concordiam & historiam Evangelicam. Franciscum Riberam in Epistolam ad Hebræos, & sancti Joannis, qui valdè solidè docet modum interpretandi & intelligendi Sacram Scripturam.

Ex Theologis curet aliquem saltem Theologum Scholasticum habere, ad quem in dubiis recurrere possit, quisque non nimis fusè totam materiam Scholasticæ Theologiæ pertractet, quales esse possunt Tannerus, qui etiam practicas materias, & Germaniæ nostræ potissimum subservientes clare admodum & succinctè tractat; vel Gregorius de Valentia, vel Martinus Becanus. In Theologia autem morali Ferdinandus de Castro Pallao, qui omnes materias solidè, sufficienter & compendiosè pertractat. Thomæ Sanchez opus morale & de Matrimonio. Compendium Dianæ in quarto editum, vel in folio Hortus Pastorum Petri Marchantij, aut Patris Georgii Gobat Theologia Fundamentalis.

Ex Concionatoribus comparare adhuc potest Henricum Engelgrave Lutem Evangelicam in Dominicas, & Pantheon ac Cælum Empireum in festa. Joannis Gayler Kaiserspergii aliquot opera v. g. Sermones de oratione & passione. Naviculam pœnitentiæ, ubi practicè valde & ad populum appositè tractantur hæ materiæ. Conciones Discipuli, in quibus

prima-

primarius quidam Concionator fatetur, se artem utiliter concionandi didicisse. Nucleum Coppenstainii ex conceptibus prædicabilibus Petri Bessæ, ubi copiosam materiam locorum & allegoriarum ex Sacra Scriptura petitarum inveniet. Matrem admirabilem Georgii Pistorii, & ejusdem *Klags-Haus*, qui duo libri pro concionibus de B. Virgine & Animabus purgatorii habendis copiosam suggerunt materiam.

Ex Ascetis servire ei possunt Alphonsus Rodriguez de perfectione & virtutibus Christianis. Franciscus Arrias de imitatione Christi. Passio novo antiqua Patris Leopoldi Mancini, ubi valde multas doctrinas morales practicas concionibus inservientes inveniet, Viridarium & Pomarium Joannis Bussæ. Jacobus Salianus de Timore & Amore DEI. Francisci Saleffi opuscula, præcipue introductio ad vitam devotam, & ejusdem regulæ. Dux peccatorum Ludovici Granatensis. Joannes Nierenbergius de adoratione in spiritu & veritate. Isagogæ ad amorem divinum Patris Petri Pennequin.

Ex historicis multum juvarent vitæ Patrum à Rosweido illustratæ. Regnum DEI germanico idiomate conscriptum. Calendarium Beatissimæ Mariæ Virginis germanicè editum, Epitome Cardinalis Baronii. Jacobi Gordani Chronologia in folio, ubi omnes hæreses etiam cum suis doctrinis fusè & solidè referuntur & refutantur. Brachellii historia nostri temporis.

Ex variis addere potest Ravisii Textoris Officinam, quæ est compendium quoddam eruditionis profanæ; Simonis Maiæ caniculares dies, qui auctor de omnigena materia curiosè satis discurret. Moralitates Bibliorum Petri Berchoni. Summa F. Joannis à sancto Geminiano, qui liber de omnium rerum proprietatibus differit, ac varias inde morales doctrinas deducit. Similitudines selectæ ex sanctis Patribus & aliis Auctoribus ab Alexandro Ambitellrodano. Porro circa hanc geminam Bibliothecam sequentia diligenter notanda sunt, ut solidus ex illis fructus referatur.

Primum est, ut non existimet Concionator hos solos libros ob sui utilitatem cæteris esse præferendos, sed ideo tantum à me esse citatos, quia eorum utilitas, materia, & modus proponendi mihi magis perspectus est, unde si vel ipse aliquot alios libros his utiliores, vel meliores cognoverit, vel
ab aliis

ab aliis commendari audiverit, poterit pro suo arbitrio etiam illos comparare, vel assignatis præferre, modò regulas supra assignatas observet.

Secundum est, ut, ubi aliquem librum emerit, vel alio modo comparaverit, quamprimum commodè potest, indicem Capitum vel Quaestionum ab illo tractatarum percurrat, ut generalem saltem libri illius & materiarum in eo contentarum cognitionem habeat.

Tertium est, ut tempore illo, quod ab aliis curis magis necessariis vacuum est, Auctores illos, qui magis utiles ipsi videbuntur, ad finem præfixum à capite ad calcem legat, & ex iis selectiora in charta ad hoc destinata denotet, quod quidem, qua ratione fieri possit, mox docebo.

MEMBRUM IV.

De modo fructuosè notandi.

Sicuti Patresfamilias ordinariè cellam quandam penuariam habent, in qua materiam pro cibis suo tempore proponendam asservant, ita similem quoque industriam tantò diligentius adhibere debet Concionator, quanto maiorem inde utilitatem, facilitatèque in concionibus faciendis sperare potest. Porrò cellæ hujus penuariæ vicem notata, quæ ex variis libris collegerit, subibunt, quam quidem, ut instruat, duos sibi libros seu thecas parabit.

Primus continebit materias remotas, id est, sola themata, & conceptus pro concionibus faciendis, qui quidem liber practicè videtur sic conficiendus. Primò sumatur Quaternio complicatus, & in quatuor partes divisus hæc enim foliorum divisio & forma præ cæteris apta videtur ad notandum) in cujus initio scribatur titulus Festi vel Dominicæ, pro qua conceptus annotandi sunt; tum subjungatur paucis verbis ipse conceptus, numero tamen aliquo, qui eum ab aliis conceptibus distinguat, præfixo; quod si de eo conceptu ab Auctore quopiam factam aliquam Concionem, vel certè eum fusiùs explicatum invenerit, breviter adjungere locum illius libri poterit. Idem faciendum suadeo, si ipsemet Concionator de illa materia jam fecerit Concionem, tum enim adscribere poterit: vide tuas Conciones, hoc vel illo folio aut loco

Instr. VII.

B

Anno.